

Λίγο καιρό πριν σε μια βροχερή Αθήνα. Απέναντί μου βρίσκεται η Τουρκοκύπρια ποιήτρια Νεσιέ Γιασίν. Στο μυαλό μου είναι ακόμη οι στίχοι της από το βιβλίο «Απαγορευμένοι κήποι» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Βακχικών σε θαυμάσια μετάφραση από την Αγγελική Δημουλή.

Μετά από τόσες συνεντεύξεις νιώθω ακόμη παράξενα όταν έχω διαβάσει ένα βιβλίο κι έχω απέναντί μου τον συγγραφέα του. Ξέρω μάλιστα πως όταν έρχεται από το εξωτερικό έχει πολλές συναντήσεις, είναι πιθανόν να του γίνονται οι ίδιες ερωτήσεις και μετά οι συνεντεύξεις να μοιάζουν η μία με την άλλη, τόσο που να σκέφτεσαι «τι νόημα έχει άλλη μια;»

Ξέρω ωστόσο πως αυτή η χαμογελαστή γυναίκα είναι μια αγωνίστρια που δεν έχει διστάσει να μιλήσει και να δράσει σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες.

Ξέρω πως έχει έρθει σε κόντρα με τον ίδιο της τον πατέρα, τον Οζκέρ Γιασίν που θεωρείται κατά κάποιον τρόπο ο Εθνικός Ποιητής των Τουρκοκυπρίων. Καθόλου τυχαίοι οι στίχοι στο τραγούδι που μελοποίησε ο Μάριος Τόκας και είχαν γραφτεί όταν η Νεσιέ ήταν μόλις 17 ετών...

Παράλληλα είναι μια ποιήτρια που και πολιτικά ποιήματα έχει γράψει, αλλά δίνει έμφαση στον έρωτα.

Αν και Τουρκοκύπρια μένει στη Λευκωσία και είναι καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Κύπρου. Πριν από τη συνέντευξη συγκεντρώνοντας διάφορες πληροφορίες στο διαδικτυακό διαβάζω σε παλιότερο κείμενο του Μακάριου Δρουσιώτη ότι «για να είναι μέσα στα πλαίσια νομιμότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, χωρίς ταυτόχρονα να έχει προβλήματα με το καθεστώς στο βορρά, ταξιδεύει από την κατεχόμενη Κύπρο στην Κωνσταντινούπολη, απ' εκεί πηγαίνει στην Αθήνα και από την Αθήνα στη Λάρνακα. Η διαδρομή αυτή διαρκεί μια ολόκληρη μέρα και χρησιμοποιεί τρία διαφορετικά διαβατήρια!»

Ένας μικρός Κούρδος

Η πρώτη ερώτηση που της κάνω δεν είναι ωστόσο για την Κύπρο αλλά για τα σύντομα ποιήματά της που περιλαμβάνονται στο βιβλίο κάτω από τον γενικό τίτλο «Παραλλαγές στον τοίχο της ποίησης»

Ένα μικρό δείγμα, για να καταλάβετε πού κινούνται:

ΦΤΕΡΟΥΓΙΖΟΝΤΑΣ: «Όσα δεν μπορείς να πεις/ φτερουγίζουν/ στις λίμνες των ματιών σου»

ΣΙΩΠΗ: «Η σιωπή κάνει την καρδιά μου να σπάει / ή μήπως ο ήχος της σπασμένης μου καρδιάς ακούγεται / εξαιτίας της σιωπής;»

ΕΡΩΤΑΣ: «Είναι ο άνεμος / που δίνει ήχο στη θάλασσα / Το πουλί / που τραγουδάει τη χαρά του δέντρου»

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: «Όλα αυτά τα ποιήματα / Τα είπα για να με ακούσω / ανάμεσα σε τόσο θόρυβο»

Της λέω πόσο μου άρεσαν αυτά τα ποιήματα, αλλά η γέννησή τους ήταν εντελώς

► Νεσιέ Γιασίν, Τουρκοκύπρια ποιήτρια

Απαγορευμένοι κήποι

■ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΣΤΟΦΟΡΟ

*Λένε πως ο άνθρωπος πρέπει την πατρίδα ν' αγαπά
λένε πως ο άνθρωπος πρέπει την πατρίδα ν' αγαπά
έτσι λέει κι ο πατέρας μου συχνά
έτσι λέει κι ο πατέρας μου συχνά*

*Η δική μου η πατρίδα έχει μοιραστεί στα δυο
η δική μου η πατρίδα έχει μοιραστεί στα δυο
ποιο από τα δυο κομμάτια πρέπει ν' αγαπώ;
ποιο από τα δυο κομμάτια πρέπει ν' αγαπώ;*

Νεσιέ Γιασίν, Η δική μου πατρίδα – Μελοποιημένο από τον Μάριο Τόκα

διαφορετική από αυτό που φανταζόμουν.

«Ήταν ένα παιδί Κούρδος που είχε βασανιστεί από την Τουρκική αστυνομία και σταμάτησε να μιλά. Με κάλεσε λοιπόν ένας φίλος και μου είπε πως θα έγραφαν πολλοί μαζί ποιητές ένα μεγάλο ποίημα συμπάραστασης γι' αυτό το παιδί, ο καθένας από δυο στίχους, κι αν ήθελα να συμμετέχω κι εγώ. Έτσι έγραψα “ΜΗ ΧΤΥΠΙΑΣ: Μη με χτυπάς μη / Τα παιχνίδια μέσα μου σπάνε”.

Δεν φανταζόμουν την επίδραση που θα είχαν αυτοί οι δυο στίχοι. Συμμετείχαμε 92 ποιητές σε αυτό το εγχείρημα, όμως αυτοί οι δυο στίχοι έμελλε να γίνουν οι πιο γνωστοί. Στα δελτία ειδήσεων, παρουσιάζοντας το ποίημα χρησιμοποιούσαν ως μότο τους δικούς μου στίχους κι έτσι κατάλαβα πόση δύναμη μπορεί να έχει ένα τόσο μικρό ποίημα. Έπαιξε μεγάλο ρόλο στην ευαισθητοποίηση του κόσμου για τον νεαρό Κούρδο κι άνοιξε ένα νέο πεδίο για μένα χωρίς κατ' ανάγκη τα δίστιχα ή τριστιχα αυτά να είναι όλα πολιτικά.

Παράδειγμα: “ΤΩΝΙΑ: Από τη γωνία που κοιτάζεις / δεν μπορείς να δεις τη θάλασσα μέσα μου”...

Η αλήθεια πάντως είναι ότι ακόμη και σε αυτά που εγώ όταν τα γράφω τα θεωρώ

ερωτικά, οι αναγνώστες ανακαλύπτουν την πολιτική διάσταση που φαίνεται περνά μέσα από το υποσυνείδητό μου χωρίς να έχω αρχικά τέτοιο σκοπό.

Όταν τα ξαναδιαβάζω ανακαλύπτω πως οι αναγνώστες διάβασαν σωστά πίσω από τις γραμμές. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ποίημά μου “Αφηρημένες στάλες”, όπου γράφω με νοσταλγία για τον κήπο του παππού μου και την παιδική μου ηλικία, αναφέροντας μέσα και τη θυσία του αμνού... Πολλοί το θεώρησαν ως αλληγορία για την Κύπρο, θεωρώντας πως αυτή είναι το «αρνί που θυσιάζεται».

Οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την πολιτική διάσταση... έτσι κι αλλιώς πιστεύω πως ο φασισμός ξεκινά από τη σχέση δυο ανθρώπων. Η σχέση των δυο είναι η εικόνα και των όσων συμβαίνουν γενικότερα. Έτσι ακόμη και σε ένα καθαρά ερωτικό ποίημα μπορεί αν βρεις μια αλληγορία για τον φασισμό...»

Η Κύπρος

Τη ρωτώ για τις διαφωνίες με τον πατέρα της. Η ίδια άλλωστε έχει δηλώσει πως κατόρθωσε να είναι αυτό που είναι με το να αντιτίθεται στον πατέρα της, με τον οποίο είχε τραυματική σχέση.

«Ο πατέρας μου διαφωνούσε με τις πολιτικές απόψεις, αλλά κυρίως φοβόταν για τα προβλήματα που θα μπορούσα να έχω στην Τουρκία. Παρ' όλα αυτά ήταν και περήφανος που τα βιβλία μου τυπώθηκαν στην Τουρκία, απέσπασαν σημαντικά βραβεία και είχαν αποδοχή.

Στο τέλος μάλιστα μάλλον άλλαξε κι ο ίδιος απόψεις προσεγγίζοντας περισσότερο τις δικές μου και του αδερφού μου που είναι επίσης ποιητής.

Η αλήθεια είναι ότι πράγματι αντιμετώπισα προβλήματα στην Τουρκία. Πήγα στο δικαστήριο γιατί υποστήριξα μια δημοσιογράφο που είχε κάνει ένα ρεπορτάζ για τον πόλεμο στο Κουρδιστάν κι αναφέρθηκε σε θανάτους παιδιών και αμάχων γενικότερα.

Ήταν έγκυος, αλλά την έσυραν στα δικαστήρια και πολλοί διανοούμενοι, συγγραφείς, καλλιτέχνες, μουσικοί βρέθηκαν στο πλάι της. Πήγαμε και είπαμε στο δικαστήριο πως όλοι εμείς συμεριζόμαστε τις απόψεις της και ότι θα έπρεπε να βάλουν κι εμάς στη φυλακή. Ωστόσο εμάς μας άφησαν ελεύθερους, αλλά εκείνη τη φυλάκισαν.»

Τη ρωτώ αν νιώθει αισιόδοξη για το μέλλον σε ό,τι αφορά στην Κύπρο και εκφράζει την απογοήτευσή της για τις εξελίξεις:

«Οι συζητήσεις που κάνουν δεν έχουν καμιά σχέση με την ειρήνη ή το μέλλον των ανθρώπων. Αντιμετωπίζουν την κατάσταση λες κι είναι δυο εταιρίες που πρόκειται να συγχωνευτούν... Αυτό είναι πολύ μακριά από εκείνα που ονειρευόμαστε για το νησί μας. Μόνο όταν οι άνθρωποι βγαίνουν στους δρόμους μπορεί να δοθεί λύση.

Το πρόβλημα είναι ότι μετά από τόσα χρόνια οι νεότερες γενιές δεν έχουν πια αναμνήσεις και βιώματα από εκείνη την εποχή που η Κύπρος ήταν μια χώρα. Δεν την νιώθουν καν πατρίδα με την έννοια που την είχαν στην καρδιά τους παλαιότερες γενιές...

Μπορεί να ξέρουν ότι κάπου στην άλλη πλευρά είναι το περιβόλι του προπάππου τους με τις πορτοκαλιές, αλλά οι ίδιοι δεν έχουν εικόνες από εκεί. Δεν μάζεψαν ποτέ οι ίδιοι τα πορτοκάλια...

Τα νέα παιδιά έχουν καλές σπουδές, ενδιαφέρονται για το περιβάλλον και την ειρήνη, συμμετέχουν σε κοινωνικά κινήματα, είναι εναντίον της αποικιοκρατίας και θα έλεγα πως έχουν καλές προθέσεις. Έχουν φίλους στην άλλη πλευρά του νησιού, συνεργάζονται... Όμως κάτι λείπει. Και οι Τουρκοκύπριοι είναι πια μειονότητα...»

Λέμε ακόμη πολλά. Για τον Ερντογάν, τη Συρία, τον Δήμαρχο της Κωνσταντινούπολης... Ωστόσο, αντί άλλου επιλόγου, θα ήθελα να κλείσω τη συνέντευξη με δυο ακόμη μικρά ποιήματα που λένε πολλά για όλους μας: ΙΣΤΟΡΙΑ: «Οποιος και να πέρασε από εδώ/ Πλήγωσε το μέλλον»

ΜΗΤΕΡΑ ΠΑΤΡΙΔΑ: «Τι μάνα είσαι/ Να σκοτώνεις τους γιους σου/ Για να ζήσεις εσύ;»

Από τα χείλια ξεκινά η Αντίσταση*

